

POR ÉS HAMU VAGYUNK

*Az asztalon maradt morzsát a tűzbe vetették,
hogy jusson eledel a tisztítótűzben várakozóknak*

A múlt századi budaörsi polgárok hagyománytisztelők. Már Mindenszentek és Halottak napja előtt is gondoltak elődeik, őseik sírjára. Az ünnep előtti héten járták a temetőkerketet, a régebbit, amit az 1780-as években nyitottak, és az 1905-ben megnyitott újabb, a domboldalba szelíden simuló sírkertet. Ha eldőlt egy kereszt, újra felállították, kigyomlázták a gázt, és ami virágot még meghagyott a zordabbá váló időjárás, azt elhozták a temetőkertbe. A budaörsi temető dísz a krizantémum hófehér, nagy fejű virága volt. Már hetekkel előbb öreg kendőkkel letakarták, hogy a korai fagy meg ne barnítsa. Azt tartották, a virág a halott tulajdona. Aki a sírről virágot tép le, azt az ott nyugvó lehúzza mélybe maga mellé. Feketébe öltözött hívők serege igyekezett Mindenszentek napján a sírkertekbe, meghallgatták a prédikációt, majd ki-ki saját hozzátartozója sírján meggyújtotta a mécses, a „Wochssteickl“-t amit a sírhoz látogató gyerek gyújtott meg. Mindenszentek délutánján keresztanyjuktól szent fonott kalácsot „Hailgestrizl“-t kaptak, majd az esti harangszó után egy rózsafűzért mondtak el az elhunytakért, és elmentek az értük mondott litániára. Ha égve maradt a lámpa, nem bánták. „Ezt a tisztítótűzben szenvedő szegény lelkekért tesszük” – mondták.

A középkori elpusztult falvak, Sasad, Csík, és Budaörs népe a templom körüli sírkertbe, az úgynevezett „cinterembe” temetkezett. A szó eredete a latin coemeterium. Itt is elmondhatták papjaik azt a szívbe markoló búcsúztatót, melynek szövegét 1192 táján jegyezték fel a Pray-kódexbe, mely hiába több mint 800 éves szöveg, ma is szívhez szóló. Kellett a magyar sírbeszéd az elbúcsúztatottnak, hiszen a latin szót csak papjaik értették. Móríc Zsigmond így olvasta a ma is érthető ősi imát: „Látjátok feleim (felebarátaim) szemetekkel, mik vagyunk, bizony por és hamu vagyunk.”

Míg a Mindenszentek a győzedelmes egyházzól emlékezik meg, 998 óta Szent Odilo clugny-i apát gondolata nyomán elterjedt az egyházban a tisztítótűzben szenvedők megemlékező ünnepa, a Halottak napja. Budaörsön az asztalon maradt morzsát a tűzbe vetették, hogy jusson eledel a tisztítótűzben várakozóknak. Ha vizet mertek a kútból, és maradt a vödörben, nem öntötték vissza a kútba, hogy ne növeljék a tisztítótűzben szenvedők fájdalmát.

A pap Celanoi Tamás gyászénekét énekelte: „Égi kürt csodás szavára / Megnyílik sírok világa / Mindent trón elé bocsátva / Végítélet nagy Királya / Ó, ne vonj még számadásra”.

Michael Ritter „Ein Jahr in Budaörs – Egy naptári év szokásai Budaörsön” című könyvében megjelezi, hogy az első betelepülteket

nosról elnevezett templom sírkertje körül lehetett. 1739-ben a lakókat megtizedelő pestisjárvány pusztította, majd a falu újra települt. ....aki még azt a fáradságot is veszi, hogy (...) felbaktasson a régi temetőhöz és megkísérel, hogy kibetűzze a neveket a régi sírköveken, mindenkit megtalál: Elisabeth Daxhammer, Lorenz Herzog, Maria Brandstetter, Theresia Luntz” – írja Ritter. A legkorábbi fennmaradt barokk sírkő az 1782-ben elhunyt Josef Meringer plébánosé. A csaknem szivalakú sírkő keresztjén a plébános atya hivatásának jelképe ragyog, a kehely. 1775-től a templom körül már nem temetkeztek, ebben az „alter Friedhof”-nak nevezett temetőben pedig utóljára 1956-ban kapott budaörsi halott sírhelyet. Hauser József jegyzi fel, hogy itt temették el az 1944 decemberétől 1945 februárjáig elesett orosz katonákat is. Az 1862-ben épült neogótikus Csulits kápolna romossá lett, egy a múzeumban őrzött fénykép szerint egy közeli présházat használtak ravatalozóknak. Ahogy Szőnyi István: Zebegényi temető festményén látható, innen is hosszan kígyózó gyászmenet vitte a végső pihenőre térőt a domb oldali új temetőbe. Az Ótemető német emlékhelyként történő helyreállítása folyik. Ha befejeződik, a község régmúltjának egy meghitt területe szépül meg ismét.

A most elkészült ravatalozó méltó módon illeszkedik a régi környezetbe. Felváltotta a barakkszerű ideiglenes ravatalozót. Innen kísérjük nemrég utolsó útjára két díszpolgárunkat, Hauser Józsefet és Szakály Mátyást, mindketten a budaörsi emlékezet őrzői voltak. Itt búcsúztattuk egy forró nyári délutánon dr. Luntz Ottokárt, a kiváló borgazdát. Ha kigyulladnak a gyertyák a sírokon, már őket is gyászoljuk.

Az egyik régi sírkövön Elisabeth Stammlint gyászoló versecske olvasható 1847-ből. Feltehetőleg a helyi tanító szerezhette: „Hat der Tod uns auch geschieden / Unser Liebe schied er nicht / Ewig lebt des Herzens Pflicht / Teure Gattin, ruh in Frieden / Unsere Liebe stirbt ja nicht”.

„Ha elválasztott is a halál, nem szakadt meg az összekötő szeretet, drága hitves, nyugodj békében, hisz szerelmünk most is él.”

Ma már autóbuszjárat viszi a budaörsi családtagokat a város legújabb, az 1990-es években nyílt temetőjéhez. A meghitt táj befogadja az itt elhunytakat, hiszen lassan már a százéve megnyitott újabb temetőben nem jut hely az itt élteknek. Számomra ez a budaörsi temető. Ha megállok a domboldalon, egyetlen napot élt kis unokámra, Rékára gondolok. Ha az emlékezés gyertyáját meggyújtom a kis ártatlan sírján, minden régebbi temetőben nyugvó budaörsire is emlékezem. Hiszen ..